mötesplats
steneby

Konsten att stanna:
från bruksort till kreativt nav

Publicerad januari 2026

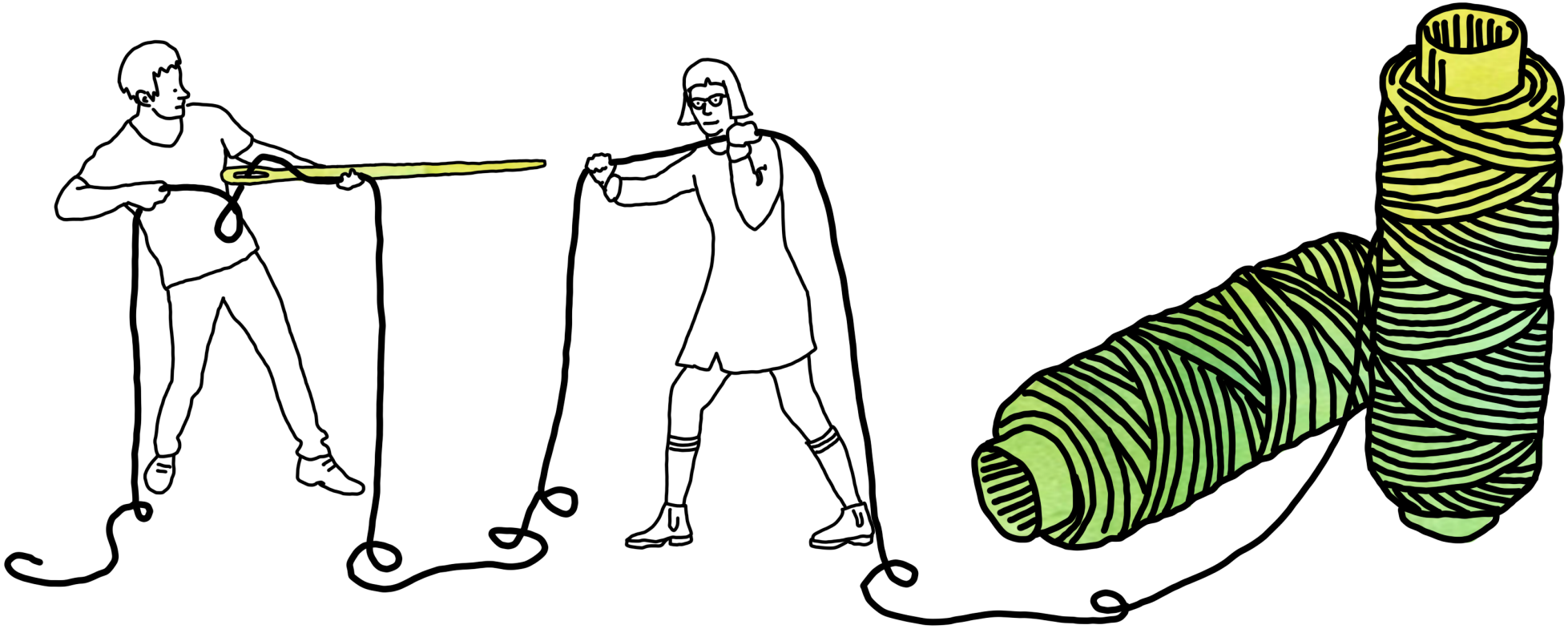

Kan kulturen vara motgiftet mot avfolkning och nyckeln till en levande landsbygd? I den här rapporten tar vi sikte på Dals Långed för att synliggöra hur Mötesplats Stenebys elvåriga arbete fungerat som en katalysator för kreativ inflyttning, nya företag och ett bubblande lokalsamhälle. Följ med på en djupdykning på en unik platsutvecklingsresa där konsten inte bara sätter färg på tillvaron, utan faktiskt bygger framtiden!

Introduktion

I denna rapport sätter vi fingret på vad som händer i Dals Långed. Vi vill måla upp en bild av vilka effekter Mötesplats Stenebys 11 åriga arbete haft för orten och vad som har fått kreativa människor att inte bara komma hit för att studera, utan att faktiskt stanna, flytta in, bygga liv och driva sina verksamheter.

Mötesplats Steneby har genom åren haft i uppdrag att verka för hela Dalslands intresse. I denna rapport har vi dock valt att fokusera på Dals Långed som ett konkret, koncentrerat och tydligt exempel på hur verksamhetens arbete tar form i praktiken och ringar på vattnet det skapar.

Mötesplats Steneby har spelat en betydande roll i ortens utveckling. Inget av detta hade varit möjligt utan kulturutövarnas drömmar, kompetenser, kunskaper, idéer och ambitioner som Mötesplats Steneby arbetat med att gynna. Vi har använt uppgifter i en enkät som verksamheten genomförde under 2025, där målet var att förstå den professionella kulturutövarens utmaningar och möjligheter och på vilket sätt Mötesplats Steneby kan stötta dessa.

Slutligen undersöker vi vad som skulle hända om Mötesplats Steneby inte längre fanns på orten, vilka konsekvenser det kan få samt vad som kan göras bättre genom utvecklingsarbetet av Dalsland där nyckeln är kultur. Vi hoppas att denna rapport visar en nyanserad och spännande utveckling; för en liten ort i en avfolkningsbygd med växt-potential.

Hur viktigt är konst och kultur? Och vad kan konst och kultur göra för en plats, en ort och dess invånare - som till exempel i Dals Långed?

Innehållsförteckning:

4. **Bakgrund och begrepp**
6. **Det händer i Dals Långed - den kreativa invånaren**
8. **Vad är Mötesplats Stenebys roll?**
11. **Röster från kulturutövare i Dalsland**
13. **Att förutspå framtiden för den gamla bruksorten**
16. **Underlag till rapporten**
18. **Rapporten gjordes av**
19. **Fotnötter & källor**

Rapport skriven av Funny Livdotter och Ida Stelter

Illustrationer av Funny Livdotter

Korrektur av Mie Felth, Vera Telemo, Jeanette Lindh Svanqvist och Anders Lindgren

Bakgrund och betydelse

Dals Långed är en ort i Bengtsfors kommun, som vuxit samman av två mindre orter (Mustadfors och Långed) där det mesta har funnits i dubbletter; matbutiker, fotbollsplaner, pizzerior, folkets hus, bruk och bankomater. Orten ligger längs med vattnet och Dalslands kanals slussar mellan tallarna i norra Dalsland. Tack vare Stenebyskolan och senare HDK-Valand Campus Stenebys etablering, ambition och framväxt har orten fått en unik karaktär präglad av ett starkt kulturliv, utveckling och nytänkande.

Kulturutövare i denna rapport definieras en *kulturutövare* som en person med högre kreativ ambition, dvs som driver professionell verksamhet, som har ett företag eller opererar som ett företag (men som inte nödvändigtvis behöver ha en enskild firma, aktiebolag eller liknande företagsform). Inom kulturutövare som begrepp räknar vi brett olika konst- och kulturformer såsom konstnärer, hantverkare, designers, författare, fotografer, poeter, musiker, dansare, skådespelare, komiker, illustratörer och mycket mer. Professionen kan också kallas för KKB, alltså *kulturella och kreativa branscher*.

Stenebymiljön är ett gemensamt namn för de två utbildningsanordnare som finns på orten; Stiftelsen Stenebyskolan och HDK-Valand Campus Steneby (Göteborgs universitet).

Stenebyskolan grundades 1934 av Erland Borglund med ambition att ge den enskilda människan hantverkskunskaper och slöjd erfarenhet att kunna skapa, försörja sig och påverka sin framtid. I dagsläget erbjuds konst- och kulturutbildningar inom sju olika inriktningar primärt i materialområdena textil, metall och trä - men också yrkeshögskoleutbildningar inom finsnickeri, möbelrestaurering och möbeltapetsering.

HDK-Valand Campus Steneby har funnits sedan år 2000, i en tät relation med Stenebyskolan, som är en del av Göteborgs universitet. Här utbildar sig människor på kandidat- och masternivå inom metallgestaltning, möbeldesign och det nya programmet Crafting Futures.

Människor kommer från hela världen till Dals Långed för att utbilda sig inom konst, hantverk och design, drygt 200 studenter årligen, och det färgar såklart en liten ort på cirka 1300 invånare. För ett otränat öga kan det uppfattas som en utbildningsanordnare då Stenebyskolan och HDK-Valand delar lokaler, samt viss personal, studentboenden och infrastruktur. Här finns också bibliotek, restaurang och konsthall.

Not Quite är ett konstnärskooperativ i Fengersfors som grundades 2002 och har utvecklats till ett levande kulturcentrum. Här har konstnärer och hantverkare av skilda slag sina ateljéer och verkstäder. Det var en grupp nyexaminerade studenter från Stenebyskolan och HDK-Valand som gick ihop och ville skapa en plats för konst- och hantverksverksamhet. Idag har kooperativet runt 70 medlemmar och är ett konst- och kulturcentrum som besöks av runt 25.000 personer varje sommar. Dalslands största kulturkluster och näst största besöksmål.

Mötesplats Steneby är ett regionalt finansierat projekt som arbetar med samhällsutveckling genom att skapa bättre förutsättningar för konst och kultur i Dalsland. Verksamheten har sedan 2014 erhållit ett årligt stöd på 3 miljoner kronor från Västra Götalandsregionen. Från början låg fokus på att skapa utveckling utifrån Stenebymiljön på grund av dess unika miljö med högre utbildning ända upp till universitetsnivå och tillskott av studenter från hela världen. Arbetet utvecklades med åren från Stenebymiljön till att arbeta med kreativa utövare lokalt. Då fokuserade Mötesplats Steneby på att använda personalinsatser för att göra projektansökningar som gjorde att verksamheten växlade upp. Västra Götalandsregionens medel blev till ännu mer projektmedel som kunde stärka det lokala ekosystemet inom kultur- och näringsliv.

Mötesplats Stenebys fokusområden är kulturdriven samhällsutveckling, material-hantverk-innovation och hållbar omställning. Förhoppningen med dessa insatser och fokusområden är att med drivkraften från konst och kultur vända en negativ populationsutveckling och avveckling i Dalsland, som har kommit att få smeknamnet Sveriges rostbälte. Mötesplats Steneby samarbetar även med organisationer som kommuner, kommunalförbundet, lokala företag, civilsamhället och aktörerna i Stenebymiljön, men i den här rapporten har vi valt att fokusera på den professionella kulturutövaren.

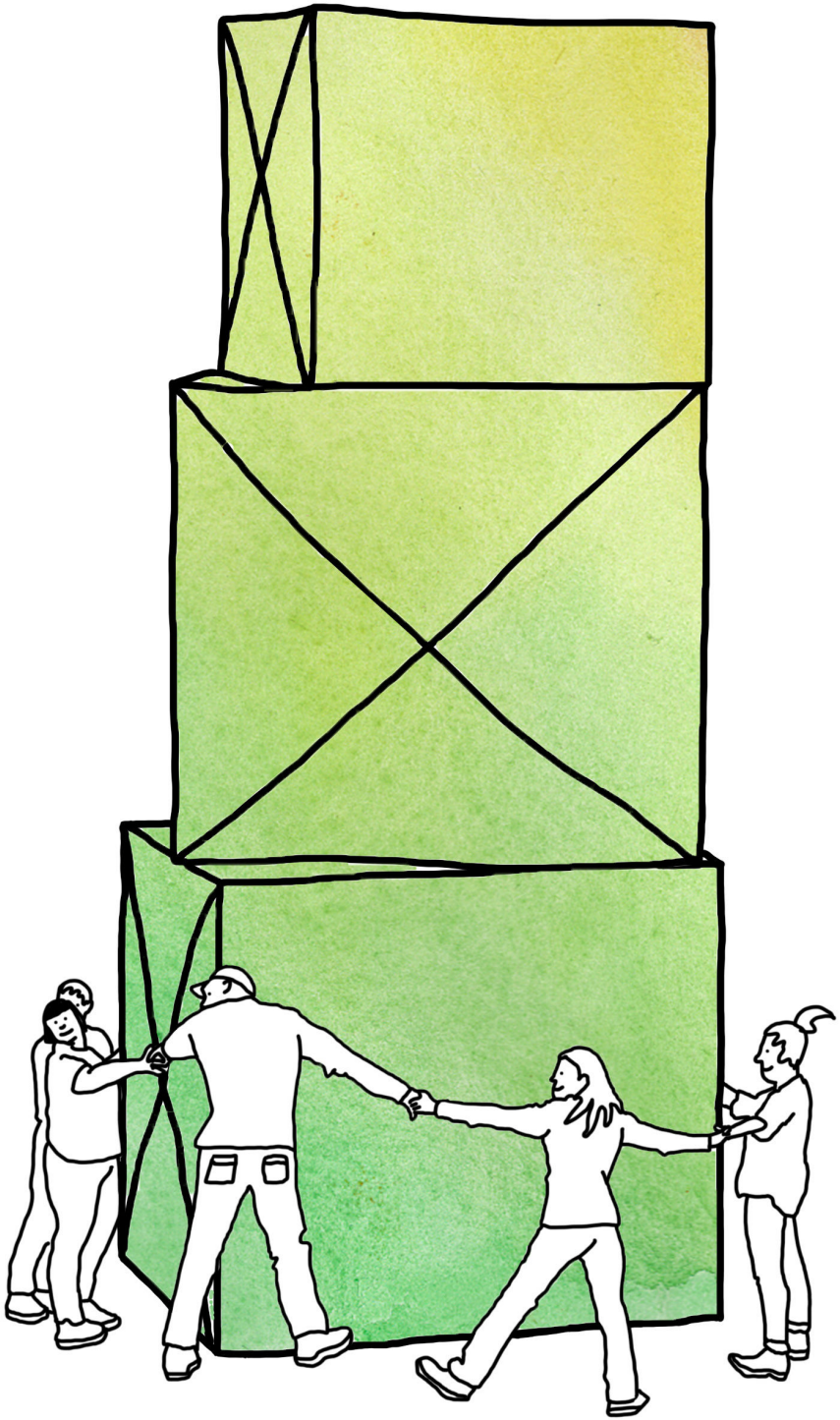

Det händer i Dals Långed - den kreativa invånaren

I vår utredning om inflyttning till orten Dals Långed identifierade vi 90 personer som flyttat in under de senaste 11 åren, samt en handfull personer som tagit ett litet steg mot att testa orten genom att köpa hus, prov-bo eller "flexbor". Dessa nyinflyttade 90 vuxna personer bidrar dessutom till totalt 37 barn.

De flesta som flyttat till Dals Långed de senaste åren är kulturskapare (80%), många har en koppling till Stenebymiljön (44%) och några har en deltidsanställning hos någon av utbildningsanordnarna på orten. Lite över hälften har egna företag inom KKB (52%) vilket betyder att de inte flyttat hit pga jobb, utan haft sitt arbete med sig (genom sitt företag). Dessa kreativa utövare finner på orten ett sammanhang, kollegialt utbyte, en stimulerande plats och arbetsmiljö samt prisvärt och attraktivt boende; en kombination som gör det tänkbart att bosätta sig här. Man kan alltså leva billigare och utföra sin profession på plats trots att uppdragen finns någon annanstans.

Vi ser initiativ, projekt och engagemang som färgar och formar orten i positiv bemärkelse. I Dals Långed finns det gott om plats att skapa något nytt, en möjlighet att forma sin egen tillvaro tillsammans, där det är lätt att påverka och nära till lokal makt och beslut.

Enligt vår undersökning är en tydlig majoritet av de inflyttade kulturutövare. Flera av dessa personer har i sin tur lockat anhöriga, vänner och bekanta att också flytta hit, sammanhanget och kulturen attraherar. Det är också viktigt att lyfta fram att det inte bara är personer med anknytning till Stenebymiljön som etablerar sig på orten. En större del av de inflyttade är faktiskt personer utan tidigare anknytning som dras till denna intressanta och kreativa miljön. Av de 90 inflyttade personerna är 41% från ett annat land än Sverige, 0,5% är från Dalsland och resterande 58,5% är från andra landskap i Sverige.

Vi ser utvecklingen av flera klustersammanhang i området såsom Studio Växt, Keramikkiosken, Open Wood och Mörkret. Flera kulturutövare uttrycker att Studio Växts närvaro blir ett kvitto på att man kan bo och utöva sin profession här. Vissa hyr in sig på Studio Växt medan andra skaffar sig en egen ateljé eller arbetsplats, men ser ändå Studio Växt som en viktig samarbetspartner och mötesplats för kreativa människor. En som vi intervjuade beskriver Dals Långed som en plats där det bubblar av kreativitet och att det var detta som gjorde att den fick upp ögonen för orten. Flera andra uttryckte att norra Dalsland, i kulturkretsar i resten av Sverige som exempelvis Malmö och Göteborg, är känt för sitt starka kulturliv där Not Quite och Skogsfesten nämns som tongivande kultursammanhang.

De inflyttade vi intervjuat pratar alla gott om platsen och hur de inofficiellt blivit ambassadörer för orten. Som ambassadörer rekryterar de nya invånare till orten, och det är tydligt att det finns en generositet att dela med sig av den "juvel" de hittat.

Tittar man på startade företag över tid i Dals Långed kan man se en eller flera ökningar av nystartade kulturföretag de senaste 11 åren. Innan 2014 var företag inom KKB ovanliga, och dominerades av skogsägare, diverse jordbruk och traditionella tjänster- och servicearbeten. Bland företag som registrerades (äldsta) 1908 till 2014 är idag 205 fortfarande aktiva, och av dessa är endast 7% kulturföretag. Under 2014-2025 startades 152 nya företag, av dessa är 47 kulturföretag, alltså hela 31% av nyföretagandet i Dals Långed går att härleda till KKB! Tittar vi på den totala mängden företag finns det i Dals Långed totalt 357 st, och 17% av dessa är kulturföretag. Bara under åren 2023-2025 startades 17 nya kulturföretag. Primärt är dessa enskild firma, med undantag från några aktiebolag och ekonomiska föreningar. Sammantaget kan man säga att det skett en markant ökning av kulturföretag de senaste 11 åren och att kulturen står för en betydande del av det lokala företagandet i Dals Långed!

För att sätta detta i nationellt perspektiv; enligt artikeln hos Företagare [1.] (från oktober 2025) finns det 1,2 miljoner företag registrerade i Sverige, av dessa är 11,67% KKB.
Om vi jämför med statistiken från Dals Långed så ser vi en skillnad på 5,33%. Det verkar som en liten skillnad men för en liten ort är det

statistiskt enormt. En betydande bransch för Dals Långeds näringsliv.

Jeanette Lindh Svanqvist som är näringslivs- och tillväxtutvecklare i Bengtsfors kommun använder sig av ett räkneexempel för att visa på vilken betydelse varje nytt arbetstillfälle eller varje ny invånare har i kommunen. Räkneexemplet är baserat på att Göteborgs kommuns invånarantal är cirka **67** gånger större än Bengtsfors kommuns invånarantal, dvs **en** invånare i Bengtsfors kommun motsvarar 67 invånare i Göteborg. De 45 nya soloföretagarna i Dals Långed har stor betydelse för landbygdsorten Dals Långed, och använder vi det här räkneexemplet så ser vi att 45 nya soloföretag i Bengtsfors kommun har lika stor betydelse som om 3015 nya soloföretagare startar sin verksamhet i Göteborgs kommun (45x67). Varje invånare och varje nytt arbetstillfälle eller soloföretagare har mycket stor vikt för Bengtsfors kommun och ännu större vikt för landsbygdsorten Dals Långed. Motsvarande gäller för de 90 nya invånarna, som med det här tankesättet motsvarar en inflyttning i Göteborgs kommun om 6097 personer. Varje ny invånare, arbetstillfälle eller soloföretagare är en stor resurs och tillskott för Bengtsfors kommun.

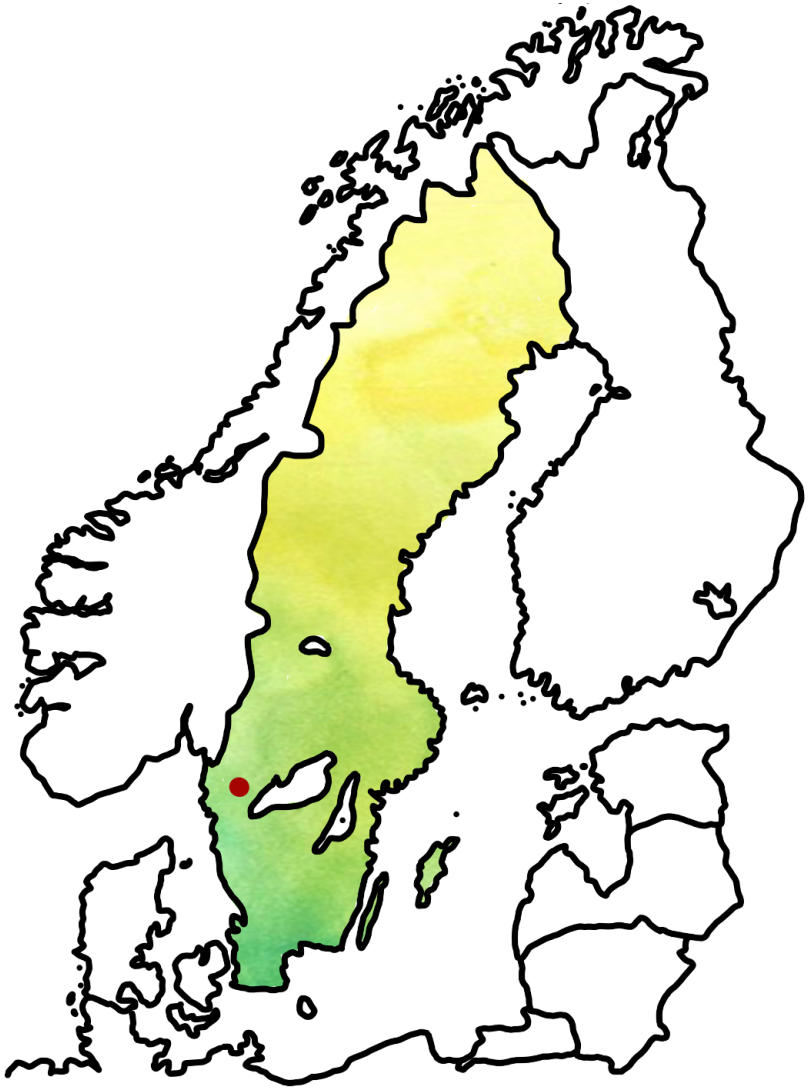

Vad är Mötesplats Stenebys roll?

Vi tror att kulturen och i sin tur kulturutövare är de som satt tydlig prägel på orten under de senaste 11 åren. Det har etablerat sig en co-working arbetsplats med stark kreativ koppling. Dess närvaro ger liv till orten tillsammans med andra nystartade kulturorganisationer och initiativ. Orten kan vittna om ett starkt föreningsliv med utvecklingsråd, ett föreningsdrivet kafé, ett aktivt Folkets hus, musik- samt replokaler och kulturföreningar, vissa kopplade till Stenebymiljön och konsthallen.

Mötesplats Steneby kan inte ta all ära för vad som händer i Dals Långed, men vad vi vill visa med denna rapport är att det stöttande och finansiella stöd som Mötesplats Steneby erbjudit under 2014-2025 har stimulerat, underbyggt och uppmuntrat både med och för kulturen.

Med det menar vi att Mötesplats Steneby har stöttat kultur-organisationer, skapat kulturprojekt och stimulerat kulturutövarnas idéer, förutsättningar och behov; för ett robust kulturliv.

Idépengprojektet som finansierades av Mötesplats Steneby, var en satsning som drevs 2015-2020. År 2022 genomfördes det ihop med Dals Långeds utvecklingsråd och Bengtsfors kommun. Projektet gav ut ett mikrostöd på max 50 000 kr för projekt och initiativ som kunde sökas tre gånger årligen. Vissa projekt var tidsbegränsade och visar därför inga bestående spår efter sig i samhället, medan några andra projekt har blivit verksamheter och långvariga initiativ.

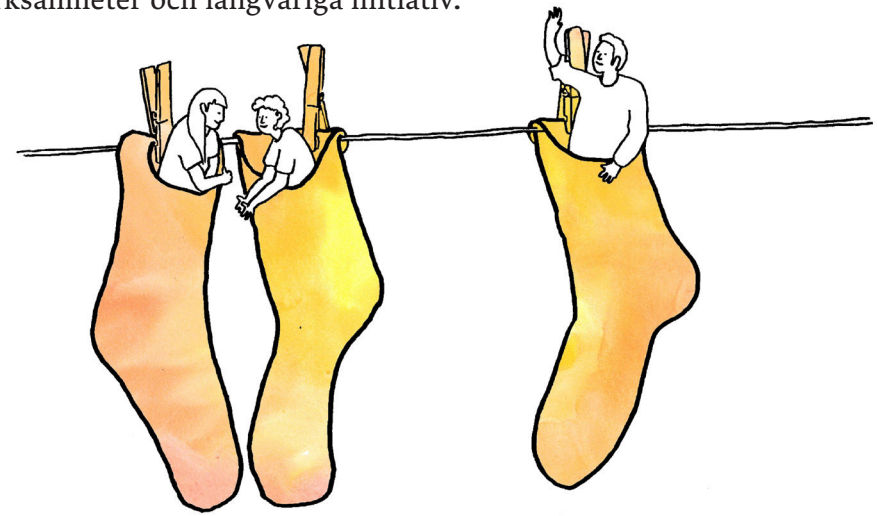

Exempel på Idépengsprojekt är:

Cykla Gul Billiga hyrcyklar med digital bokning, med tillhörande reperationsstation lokaliserad utanför Studio Växt.

Keramikkiosken En kollektiv keramikverkstad i Mustadfors Folkets hus fastighet.

Lyfta Skog Ett utegym skapat med stockar som finns vid motionsspåren.

Steneby juice event Det blev en magnifik äppelpress och årlig publik äppelpressardag.

BRUK BRUK fick idépeng 2022 för att utveckla sitt befintliga årliga musikarrangemang.

KÅDA KÅDA Vidareutveckling av konstföreningen. (avslutat)

Steneby Makerspace ett innovativt forum att leka med teknik. (avslutat)

BLOCK Ett projekt som ledde till uppstart av designföretaget WOUP.

Äta tillsammans En social smakupplevelse av kulturer, på Kafé Schuckert. (avslutat)

Fairytales in Craft Ett multidisciplinärt leklandskap och deltagarinkluderad teater för barn. (avslutat)

En rapport om Idépeng skrevs av Mia Lindgren som kan läsas på Mötesplats Stenebys webb.[2.]

Idépeng skulle vi vilja påstå är Mötesplats Stenebys mest lyckade insats för att uppmuntra, stimulera och få insyn i vad för projekt och initiativ som kulturutövarna vill satsa och skapa.

Ett annat idépengsinitiativ är ***Studio Växt***. En grupp av sju ny-examinerade HDK-Valand-studenter och kulturutövare som letade efter en möjlighet för att skapa en gemensam och öppen arbetsplats, som dessutom gjorde det möjligt för dem att starta och fortsätta sin praktik på orten. Genom samtal med Mötesplats Steneby samt idépengsstöd förverkligades denna plats 2020. Idag är de 11 medlemmar, de har expanderat flera gånger med yta, alla platser fulla och många icke-kreativa företag hyr in sig för arbetsplats på Studio Växt. Det är 23 personer som sitter och jobbar, sammanlagt 20 företag som hyr in sig. Det är företag som konsulter, VVS-ingenjör, Spotify, Mötesplats Steneby, lokala konsulter från Västra Götalandsregionen och framförallt designers, konstnärer och hantverkare.

Alla har olika anledningar varför de hamnat på Studio Växt, men utan den kreativa co-working platsen hade dessa olika företag inte hamnat på samma yta. Från Studio Växt har flertalet samarbeten, initiativ och projekt blommat upp som Dals Långeds Byafest, Pocket Box, gemensamma lunch-initiativ mm.

Dals Långeds Byafest är värt att berätta lite mer om. Det är en demokratisk plattform för en årlig festival på orten som fick Idépeng sökt av Studio Växt 2022. Byafesten tillåter alla som vill arrangera en programpunkt att bli en del av ett gemensamt program. Starten var 2023, och är årligen i september. En projektgrupp sammanställer invånarnas programpunkter och gör marknadsföringen. En riktig fest som generöst visar på bredden, mängden och kärleken på och för orten.

Långeds Allmänna Bastu, ***Långed Park Project***, är ett projekt i flera delar som har funnits under två somrar. En idé för en allmän bastu kläcktes redan 2016 av två studenter från HDK-Valand som med stöd av Idépeng genomförde en förstudie. Under somrarna 2018/2019 blev idén till verklighet. Detta var ett samarbete med lärare och studenter från HDK-Valand i Dals Långed samt studenter och lärare från Washington University i Seattle och ihop med invånare och kreativa på orten. Från en invånardialog med en inkluderande designprocess, där invånare från orten fick vara med, ritades och byggdes en bastu med tillhörande park. Idag är bastun och platsen öppen för allmänheten, en uppskattad och mycket använd plats där bastun sköts sedan starten av Dals Långeds

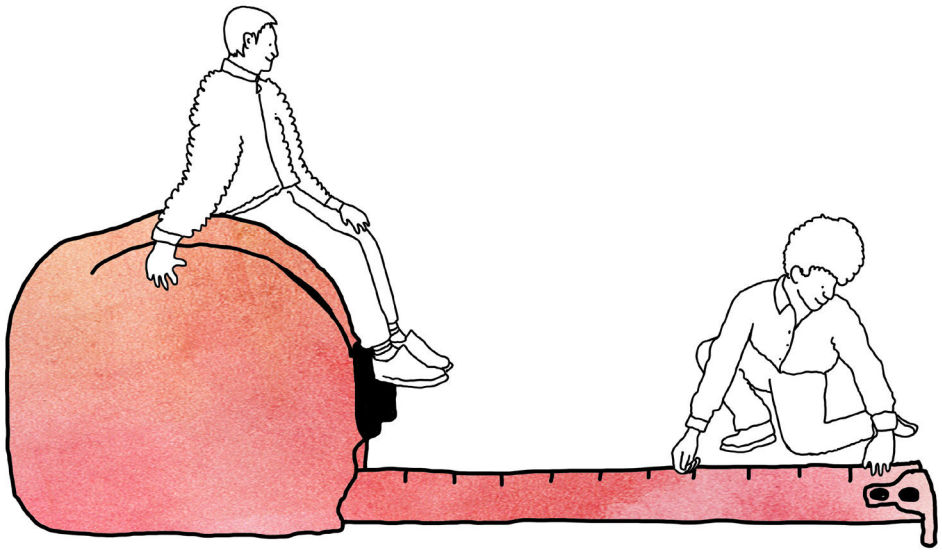

utvecklingsråd. Här har uppstått en uppskattad mötesplats för personer från Dals Långed, besökare och studenter som inte riktigt haft en naturlig träffpunkt i Dals Långed tidigare. Detta arbete ledde sedan till projektet Floating City som ägde rum 2024-2025. Utgående från samma plats men som arbetat med vattenområdet bredvid parken och bastun, under liknande förutsättningar och arbetssätt.

Open Wood är ett projekt som drivs av Mötesplats Steneby, där det under två finansieringsperioder byggts upp en experimentverkstad på Långedsverken i syfte att accelerera omställningen inom möbel- och inredningsbranschen. Open Wood finns i Långedsverken, där Duni Rexcell tidigare hade sina industrilokaler i Dals Långed. Duni Rexcell flyttade verksamheten i Dals Långed 2014 till sin fabrik i Skåpafors, även den i Bengtsfors kommun. Den senaste tiden har platsen blivit tillgänglig för lokala trähantverkare och designers samt studenter. Det är en experimentverkstad som möjliggjort en gedigen verkstad som annars varit kostsam att skapa för gemene utövare. Från denna plats har även arrangerats konferenser, föreläsningar, after work, öppet hus och möten. Platsens tillgänglighet och framtid diskuteras och planeras för

i skrivande stund, mycket för att det nya projektet 'Skog till stol' dragit igång. Projektet initierades av Mötesplats Steneby tillsammans med en projektägare från HDK-Valand.

Careers Conference är ett samarbete mellan HDK-Valand Campus Steneby, Stenebyskolan, Västra Götalandsregionens kulturförvaltning, Mötesplats Steneby och Bengtsfors kommun som startade 2024. Det är en konferens som inspirerar och kompetensutvecklar KKB - professionella som studerande. En tredje konferens planeras hösten 2026.

Andra projekt som har berört Dals Långed som Mötesplats Steneby drivit är Dals Långeds Bilpool, utformningen och finansieringen för utbyggnaden av Dals Långeds bibliotek, Retail Tourism 2.0, Textilt Återbrukscentrum, Långedsverken 2.0 och Change Creators. Varje projekt har involverat en stor mängd samarbetspartners lokalt som internationellt. Med extern finansiering och med ambitionen att göra kompetenshöjande insatser, långsiktig skillnad och lösa praktiska problem. Oavsett framgång har projekten skapat mycket erfarenhet, möten mellan parter som annars inte skulle ha mötts, visionärt tänkande och bitar av kunskap som tagits vidare in i nya initiativ, möten, projekt och samarbeten.

Skogsfesten är en festival som funnits sedan 2010. Det var några Stenebystudenter som ville skapa en musikfestival i skogen nära Dals Långed. Idag drivs festivalen av den ideella föreningen Djuren i skogen och alla inblandade som gör att festivalen blir verklighet arbetar ideellt. De säger om sig själva på hemsidan: "*Vi försöker skapa en festival som inte kostar skjortan varken för besökare eller miljö. Väldigt mycket går att skapa av väldigt lite - bara en har viljan, ett gott gäng och skoj under tiden. Vi strävar efter att ha en solidarisk, jämställd och jämlik fördelning både på scen, bland konstnärer, aktivitetsledare och i vårt eget arbete*." [3.]
Festivalen äger rum på torpet Fåfängerud som ligger i skogen mellan Dals Långed och Lästviks Säteri. År 2019 gav Mötesplats Steneby ett verksamhetsstöd till föreningen.

Dals Långed har upplevt en mängd projekt som till viss mån kan skapa en projekttrötthet bland invånarna. Här saknas långsiktiga insatser, verksamhetsstöd och satsningar. Projektmedel är på sätt och vis enkla medel att komma över, och här har Mötesplats Steneby förverkligat många projekt, genom att ansöka, driva och/eller stötta kulturutövare som haft en idé; med hjälp av coachning, diskutera ansökningar, föreslå lämpliga samarbetspartners, med mera.

När vi tittar på demografin av relativt nyinflyttade kreativa till orten har vi också försökt analysera deltagande och betalda uppdrag som dessa tagit del av, bara för att se lokal relevans av Mötesplats Stenebys arbete. Då kan vi se att 25% av de 90 inflyttade under de senaste 11 åren har fått betalda uppdrag samt projektanställningar av Mötesplats Steneby. 58% av de inflyttade de senaste 11 åren har tagit del av Mötesplats Stenebys innehåll; deltagit på konferens, workshops, kompetensutveckling, föreläsningar, projektutveckling osv.

Röster från kulturutövare i Dalsland

Under 2025 gjorde Mötesplats Steneby en enkät som fick in 37 svar från professionella kulturutövare i Dalsland. Det är långt ifrån alla kulturutövare som finns i Dalsland, och även om denna rapport handlar primärt om Dals Långed, så tycker vi att den kunskap som kom ur enkäten är allmängiltig för orten och våra reflektioner i denna rapport. Låt oss här lyfta information som Mötesplats Steneby fick in från enkäten professionella kulturskapare i Dalsland.

Det är ytterst få som kan försörja sig heltid på sin profession (10%) och många lever månadsmässigt skralt och/eller kämpar rent ekonomiskt (51%). Det är ingen skillnad från konstnärers ekonomiska situation i resten av Sverige, baserat på KRO (Konstnärernas riksorganisation) årliga rapporter om Bild- och form konstnärernas inkomster och verksamhet “Utsikt från ateljeerna” från 2024.

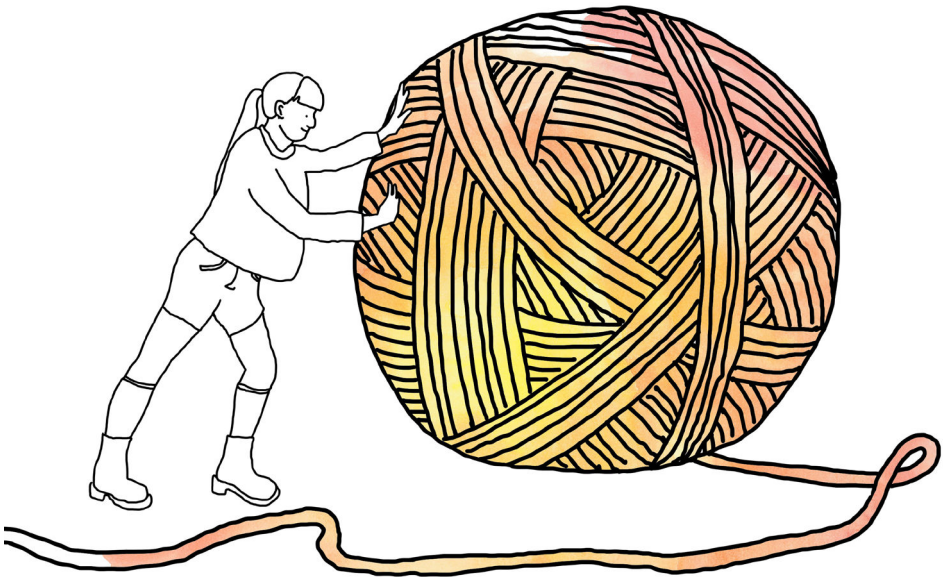

Vad många i enkäten fastslår är att de saknar bättre lokal och nationell förståelse för kulturskapares värde och kulturens värde. Det skulle behövas ateljé- och arbetsplatsstöd på kommunal nivå som professionella kulturutövare kan söka. De önskar gemensamma marknadsföringsinsatser lokalt i Dalsland så att de kan nå ut bredare och sälja sina alster men även få uppdrag. Det uttrycktes också att de saknar verkstäder, arbetsplatser och ateljéer, kompetenshöjande insatser och att det borde skapas fler projekt som stärker kulturen, förutsättningar för KKB och att det i sin tur skapar anställningar.

Den professionella kreativa utövaren deltar till stor del på föreläsningar. Nätverksträffar och olika typer av forum är också flera aktiva och involverade i. Där kan professionella mötas, dela kreativa platser, samarbeta kring kulturdrivna platser och föreningar, samt skapa projekt. Men också att man deltar på kurser för sitt företagande, kurser som utvecklar sin kreativa profession och har konstnärssamtal.

Angående vad som gör Dalsland till en bra plats att vara professionell på, så svarade de bland annat: Att de får inspiration av att se alla kreatörer omkring sig där många uttryckte specifikt Dals Långed som en sådan plats, att ha vänner och kollegor nära till hands och att “skakar en på buskarna” så finns det många kompetenta och driftiga personer nära. Många säger såklart att naturen är en bra källa för energi, inspiration och utrymme. En person uttryckte att det är lätt att få saker gjorda här i Dalsland - det är lätt att initiera projekt, utställningar och samarbeten. En annan svarar att det finns ett bubblande kulturliv här och lyfter fram att det mycket är tack vare “Steneby”.

Vad som gör det till något av en utmaning att vara kreativ utövare i Dalsland svarar flera är kollektivtrafiken, avstånden samt att sjukvården är bristfällig. Annars är det tydligt att både uppdrag, pengar och anställningar inte finns i Dalsland, eller att det är ett enormt begränsat utbud. Det är svårt att skapa kunder men också få betalt för det arbete som man lägger ner.

En betonar att det inte bara är förutsättningarna för kulturutövare som bor i Dalsland utan är ett problem i hela Sverige. I sitt resonerande kring utmaningar så har flera tankar och förslag kring gemensamma insatser

samlats ihop. De har behov av lokaler, galleri, tidningar, butik och försäljningsplattformar - som den kreativa kan ta del av och därigenom få en större utgångspunkt att synas, få uppdrag och sälja genom. Det eftersöks också offentliga medel till kulturutövarens plattformar, klusterorganisationer och kollektivverkstäder.

En svarar: "[Det är] *Inte svårare att vara konstnär här än i resten av landet. Man behöver nätverk och marknadsföring överallt. Men - om man vill att landskapet Dalsland skall signalera kultur så behövs efter en inventering en samordning och en kompetent marknadsföring.*"

Enkäten fokuserade till lika stor del på hur arbetsförhållandena ser ut för den professionella kulturutövande i Dalsland, som vad Mötesplats Steneby kan göra bättre, fokusera på och underlätta för kulturen. Den feedback som kom in (ris och ros) var att:

- ☞ Arrangera konferenser med olika teman med inbjudan till alla kulturutövare.
- ☞ Göra en tillgänlig inventering av utövare, galleri, möteslokaler mm.
- ☞ Jobba med sakfrågor.
- ☞ Uppskattar att Mötesplats Steneby arbetar lokalt men också internationellt (tex projekt).
- ☞ Borde arbeta mer direkt med lokala små initiativ, projekt och företag - eftersom det initialt var Mötesplats Stenebys styrka och syfte. Alltså arbeta stöttande underifrån.
- ☞ Mötesplats Steneby borde stötta de aktörer som redan finns.
- ☞ Det borde finnas/bör skapas mer pengar till kulturutövare.
- ☞ Agenter som säljer, skapar medvetande om den konst och hantverk som finns i Dalsland - ut i Sverige.
- ☞ Studenter är omedvetna om hur konst- och hantverkfältet ser ut och skulle behöva Konst- och kulturutövning 101. Ett steg innan Careers Conference.
- ☞ Att Mötesplats Steneby prioriterar att anlita arbetskraft lokalt. Det skulle gynna platsen bäst.
- ☞ En verksamhet som Mötesplats Steneby behövs.
- ☞ Projekt som Mötesplats Steneby driver tycks inte nå hela vägen till kulturutövarna som bor och verkar här i Dalsland. Resultatet av projekten når inte ut till kulturutövaren, skapar inte praktisk betydelse och ger ingen positiv påverkarn till kulturutövare här.
- ☞ Det kan vara svårt att delta på saker på en vardag utan att få betalt.
- ☞ Jag tror på att anlita kreativa lokalt och att skapa arbetstillfällen till dessa borde prioriteras.
- ☞ Projekt och initiativ "ovanifrån" borde förankras mer med "gräsrotsinitiativ" och organisationer, så det inte skapar negativ påverkan på det (ofrivilligt) ideella som redan finns.

En reflektion av svaren från enkäten är att det behöver jobbas mer med behovsanalyser, kartläggning av aktörer och skapa fler nätverkande tillfällen för kulturutövare emellan. Det måste vara en prioritering att stötta projekt underifrån utan egen agenda.

Det är påtagligt att kulturutövare är en ansträngd profession rent ekonomiskt. Detta gäller inte uteslutande i Dalsland utan nationellt och internationellt. Att arbeta för bättre villkor för yrkesgruppen är svårt för enskilda utövare att ensam bära. Att förklara kulturens värde om det så är utifrån ett kapitalistiskt perspektiv eller utifrån mjuka och allmänt viktiga värden - är en svår nöt att knäcka. Försök har gjorts, både från branschorganisationer och otaligt många andra smarta människor samt Mötesplats Steneby.

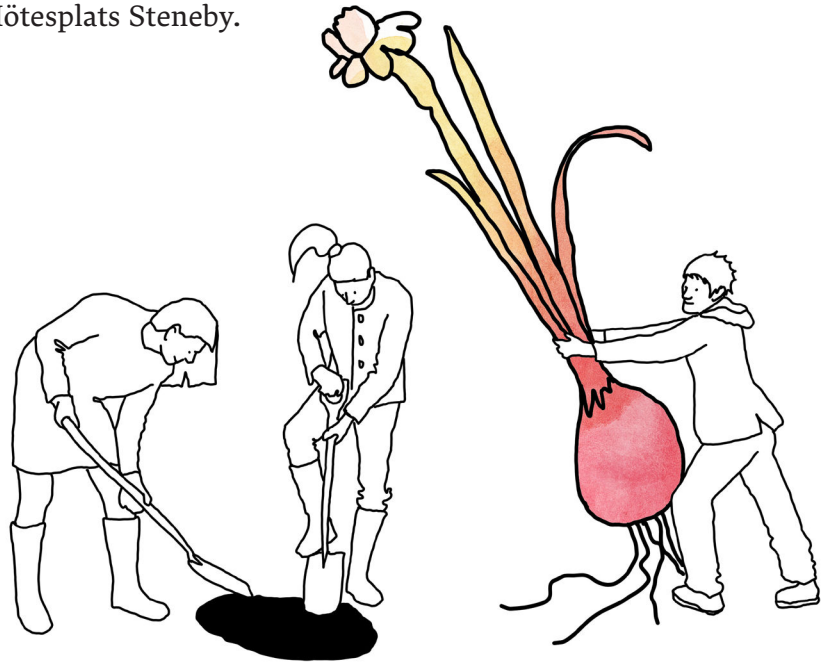

Att förutspå framtiden för den gamla bruksorten

Vi tror att kulturen kan rädda Dals Långeds framtid. Genom inflytt av kreativa människor som skapar en kulturrik plats blir det attraktivt för andra att bosätta sig och vara verksamma. Utan Stenebyskolan och HDK-Valand skulle orten varit mindre, med färre invånare och liten kreativ anda. Utan Mötesplats Steneby kommer orten ha svårare att göra olika kulturella aktiviteter, utveckla samskapande processer med andra orter och ha en kommunikation mellan Stenebymiljön och professionella kulturutövare. Mötesplats Stenebys roll som en knutpunkt; där det kan samlas initiativ, föreningar, företag och samarbeten, men också vara noden eller den metaforiska kartan över kulturen av landskapet.

Låt oss titta lite på exempel.

Not Quite som vi tidigare nämnt är en plats som sprudlar av kreativa initiativ och sammanhang, i Fengersfors. Ett tiotal kreativa började organisera sig och aktivera bruket som ligger centralt i tätorten. Här minskade populationen efter pappersbrukets nedläggning 1978, men genom dessa kulturskapare började orten sakteligen öka i invånarantal. Företag startades upp; Not Quite blev en publik plats som fortsätter att attrahera andra kulturutövare, företag och besökare. Det har gjort att orten med omnejd har börjat fyllas med människor på nytt, gentrifiering har påbörjats, huspriserna har ökat och andra än kulturutövare bosätter sig för det känns som en mysig och rik plats att vara. Från ett kapitalistiskt perspektiv så är allt detta suveränt, men riskerna med en gentrifiering där kulturen inte äger platsen/lokalerna/värdet är att den tillslut inte har råd att finnas kvar.

Om utvecklingen hanteras på rätt sätt, genom att hitta kreativa drivna själar, som kommer med egna idéer och tar sig an Långedsverken, så kan den platsen skapas och bidra till orten lika kreativt och spirande som Not Quite i Fengersfors.

Dals Rostock är ett annat bra exempel på hur kreativa och drivna människor kan utveckla en plats. Där finns det ett stort engagemang av föreningen KRAFTEN som utvecklar och aktiverar orten. Utan dessa människor är det svårt att utveckla eller förändra en plats. Det är ändå inifrån en idé och drivkraft måste komma.
Initiativet som appliceras utifrån blir ofta utan långvarig effekt. Så för att lyckas och påskynda arbetet inom utvecklingen genom kulturen/kulturlivet, är det viktigt att det finns en stöttepelare och finansiella medel som ger en stark skjuts för arbetet. Här kan tex. Mötesplats Steneby vara betydande med sin stöttande verksamhet.

Berlin Kreuzberg (stadsdel i Berlin), är ett internationellt exempel där man kan se ett tydligt sammanhang vad gäller konst/kultur och gentrifiering. I inlägget från bloggen I heart Berlin med titeln *Making Sense of the Elusive Charm of Berlin-Kreuzberg* från 2019 får man en tydlig bild av Kreuzberg. En stadsdel som i början var en slum där invånarna hade huvudsakligen migrationsbakgrund med Türkiskt påbrå. Med inflyttade kulturarbetare, punkare och invandrare skapades platsen på nytt. Med sin färgglada, unika men avslappnade stil blir Kreuzberg en levande och naturlig plats. Som turistmål lockas människor från hela världen, mycket populärt både bland unga människor och större investerare.

Här har befolkningen skapat platser och livsmiljöer ur eget initiativ och kraft. Idag har stadsdelen blivit så populär att många vill få en del av kakan genom höjda hyror, byggandet av exklusiva bostäder och inflytt av hippa butiker mm. Det orsakar dock i längden att gruppen som skapade platsen från början inte har råd att bo kvar och behöver flytta. Gentrifiering förändrar ofta platsen till en ny plats som förlorar sin charm. Kulturen och konsten kan inte skapas utifrån kapitalism, det behövs kreativitet och vilja att skapa en levande plats inifrån.

Vi ser att Dals Långed har en helt annan förutsättning och potential än andra Dalsländska orter tack vare Stenebymiljön. Det kommer en mängd kreativa och drivna människor hit som tar sig an föreningar, initiativ, företag och egna projekt. Andra platser som till exempel Dals-Ed eller Färgelanda har inte den fördelen och vi ser att den kreativa grunden saknas. Under flera projekt har det försökts att aktivera fler delar av Dalsland, men utan lycka. Det är svårt att nå fram och svårt att engagera om det saknas drivkraft inifrån. Det gäller att de drivna och kreativa

hittar till Mötesplats Steneby och Mötesplats Steneby visa tydligare transparens samt närvaro på fler platser i Dalsland.

Vi ser en stor fördel om Mötesplats Steneby existerar i framtiden och kan börja jobba mer underifrån. Det kan betyda att verksamheten tar en tydligare roll som vägledare och stöttepelare till kulturdrivna projekt och arbeta som ett bollplank och hjälpa kreativa i startfasen. Att med och för den lokala idéinitieraren alltså hitta medel för det som är behovsbaserat, tex: “behov av kollektiv nischad verkstad”, “lokaler och förutsättningar för delade arbetsplatser”, “vi vill utveckla en park som kan nyttjas av alla”.

Det är viktigt att inte anpassa behovet efter pengarna utan anpassa pengarna efter behovet! Mötesplats Stenebys egna intressen är därmed sekundära - och ska vara en stöttande funktion utan eget intresse.

Vi ser en påtaglig förändring som skulle ske om Mötesplats Steneby försvinner. Det kommer saknas ett lokalt språkrör för kulturen på plats, en lobbyverksamhet som kämpar för kulturen och kulturutövare samt samverkansnätverk. Ett klister mellan samhället och Stenebymiljön. Det kommer bli underfinansierat och saktar ned kulturutvecklingen lokalt, att söka projektmedel är en energikrävande insats som kan vara tung att genomföra på helt ideella krafter. Den mängd projekt och projektmedel som tillkommit Dalsland kan avstanna. Det kommer finnas färre möjligheter och mindre finansiering och stöd lokalt. Mötesplats Steneby är en tillgänglig nyckel för kulturlivet och den funktionen skulle saknas.

Kultur och den kreativa personen kan bromsa utflyttning. Det kan bli mindre attraktivt att flytta till Dals Långed om kulturen somnar in. Säkerligen kommer det att fortsätta finnas olika projekt som drivs av lokala driftiga personer men det finns en fördel med att avlöna de lokala kulturutövare för att driva projekt med kraft. Orken håller längre och det finns mer möjligheter att utöka idéer och projekt; om ekonomin finns och kan skapa trygghet i en annars otrygg bransch.

Vi tror att det hade varit begripligare om kulturens värde skulle värderas genom stimulerade invånare, livsglädje, meningsfullhet, vidgat tankesätt och upplevelse. Istället för bara se till ekonomiska värden. Så tror vi att dialogen om att investera i kultur skulle blir en del av medborgarnas rättigheter, demokrati och livskvalitet.

Kultur ger människan mening och att investera i kultur ger hopp till den plats som berörs. En ivrig förespråkare om konst och kulturens värde för samhället är Lars Strannegård, rektor för Handelshögskolan i Stockholm. Det kan vara nog så viktigt att kulturens värde debatteras även av folk som inte är kulturutövare för att minska känslan av en sluten och bejakande ekokammare.

”Om det ekonomiska värdet i konst överbetonas blir synen på kulturens roll i samhället inkorrekt. Poängen med pengar är att de inte har något värde i sig själva, utan de kan användas för att växlas in till något annat, något som ger frihet, njutning eller meningsfullhet. Så kultur är egentligen ett av målen för samhället, inte ett medel.”[6]

Lars Strannegård (artikel från Ekonomiska samfundet)

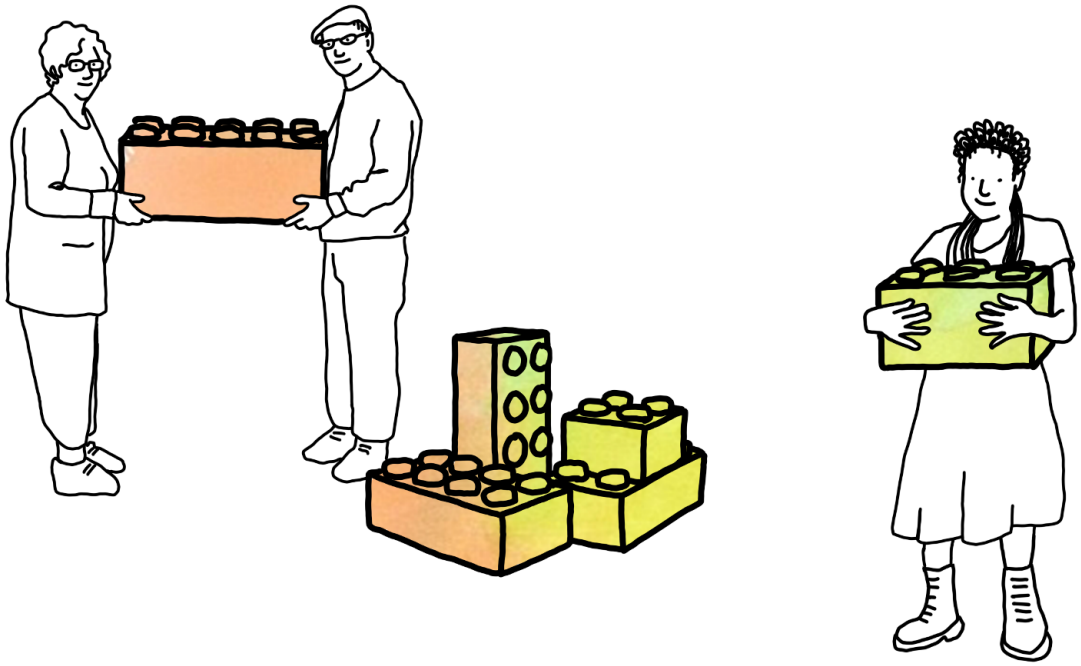

I en artikel från Dagens Samhälle från 2021, med titeln Desperation bakom kommunala magplask, intervjuas journalisten Christian Daun. Han pratar om hur stora satsningar av kommuner kan gå åt skogen. Kommunala kulturprojekt i miljonklass som delvis blir klara eller aldrig färdigställs. Ofta på grund av dåligt genomförda förstudier och/eller en vision som inte har något med verkligheten att göra men också brist på insikt och lokal förankring. Projektens försök har varit att locka människor från stan till landet eller med nya attraktiva storsatsningar förhindra utflyttning.

Vi tror att micromedel och satsningar på kommunala nivåer är ett effektivt sätt att stötta det lokala kulturlivet. Ansökningar likt Idépeng är ett fönster på glänt då man kan se vilka idéer, projekt och behov som finns lokalt. Det kan göra att kommun, verksamhet eller finansiär får en insyn som rätt vägledning och därmed kan leda till fler initiativ samt att komma i mål. Att tänka från idé, till förstudie, till utförande och färdigställande. Att återskapa Idépengskonceptet med utrop över hela Dalsland, skulle kunna locka och aktivera flera personer på olika platser. Det skulle kunna vara ett sätt att skapa mer kultur och aktiviteter på andra platser inifrån.

En satsning som Mötesplats Steneby är unikt. Det är nyskapande att satsa långsiktigt på konst och kultur i landsbygd. Vi tror helhjärtat, men med mycket på fötterna, att svaret på Dalslands negativa populationsutveckling är kulturen. Tidigare stod industrierna för utvecklingen, men med dess nedläggningar är inte lösningen nya industrier. Finansiering behövs för att påskynda och stärka kulturarbetet som kan driva samhällsutvecklingen framåt.

Vår slutsats är:

Kulturen är nyckeln till ett resilient, levande och växande Dalsland.

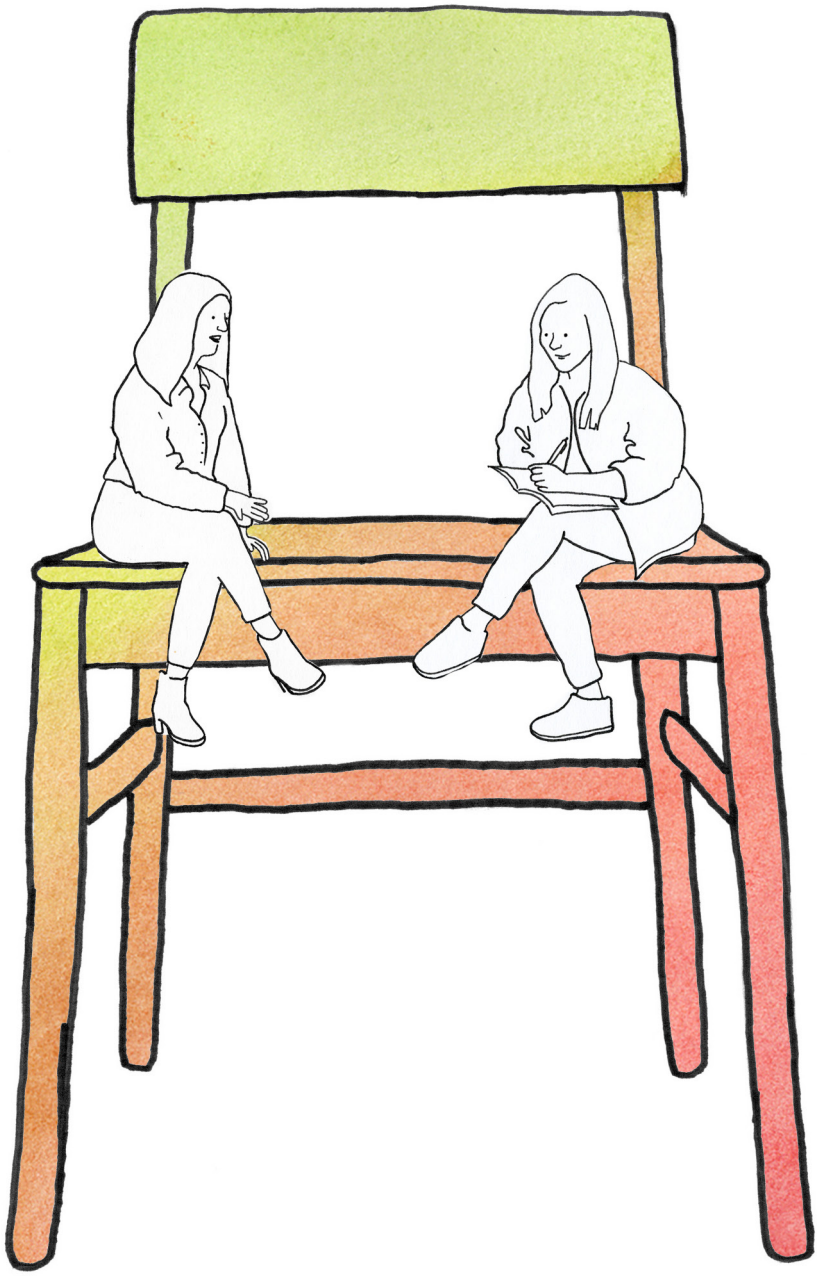

Underlag till rapporten

Det finns bristfällig information om ortens utveckling och lokal statistik som går att använda sig av. Många på orten uttrycker att det känns som att populationen ökar, men den begränsade statistiken pekar inte på detta. Bengtsfors kommun har gjort en prognos för framtiden om varje ort från 2023 fram till 2040 som visar fortsatt nedåtgående population.

SCB redovisar statistik vart tredje år på tätorter. Den senaste uppdateringen var 2023 där invånarantalet i tätorten Dals Långed uppmättes till 1337 personer. År 2020, bara tre år tidigare, hade antalet varit på 1349 personer. Statistiken ger en hård nedåtgående kurva för Dals Långed, men också Bengtsfors kommuns invånarantal. Vi kan inte neka den statistiska faktan, vad vi däremot ser är en ny demografi av folk som flyttar till orten, och som i sin tur attraherar andra - och kanske det, i längden, bromsar den negativa kurvan något i sin fart.

Vi har även fått statistiskt underlag angående företag i Dals Långed från Bengtsfors kommun genom Jeanette Lindh Svanqvist som är näringslivs- och tillväxtutvecklare.

Genom vår undersökning letade vi på unikheten och nyanser i inflyttningen på orten, som gömmer sig i faktan och som annars visar nedåtgående population. Vi fick arbeta underifrån och börja gräva fram information manuellt. Genom att ta personlig kontakt med nyinflyttade, började vi rita upp en karta över dessa människor. Vi tog fram mer fakta kring individerna genom Ratsit, Hitta.se och liknande sidor. Vi kontaktade en del av dessa personer, förde intervjuer och forskade vidare om inflyttade.

Under vår research har vi gjort en kartläggning som tydligt visar sammanhang mellan Mötesplats Steneby och personer, men också relationer mellan olika projekt, företag och inflyttning. Kartläggningen har vi anonymiserat i respekt för enskilda personer. Den information som vi tagit del av för att göra denna kartlägg kommer från offentlig uppgifter och intervjuer. Vårt intresse har aldrig varit för varje enskild person, utan att se mönster, statistik och procentsatser.

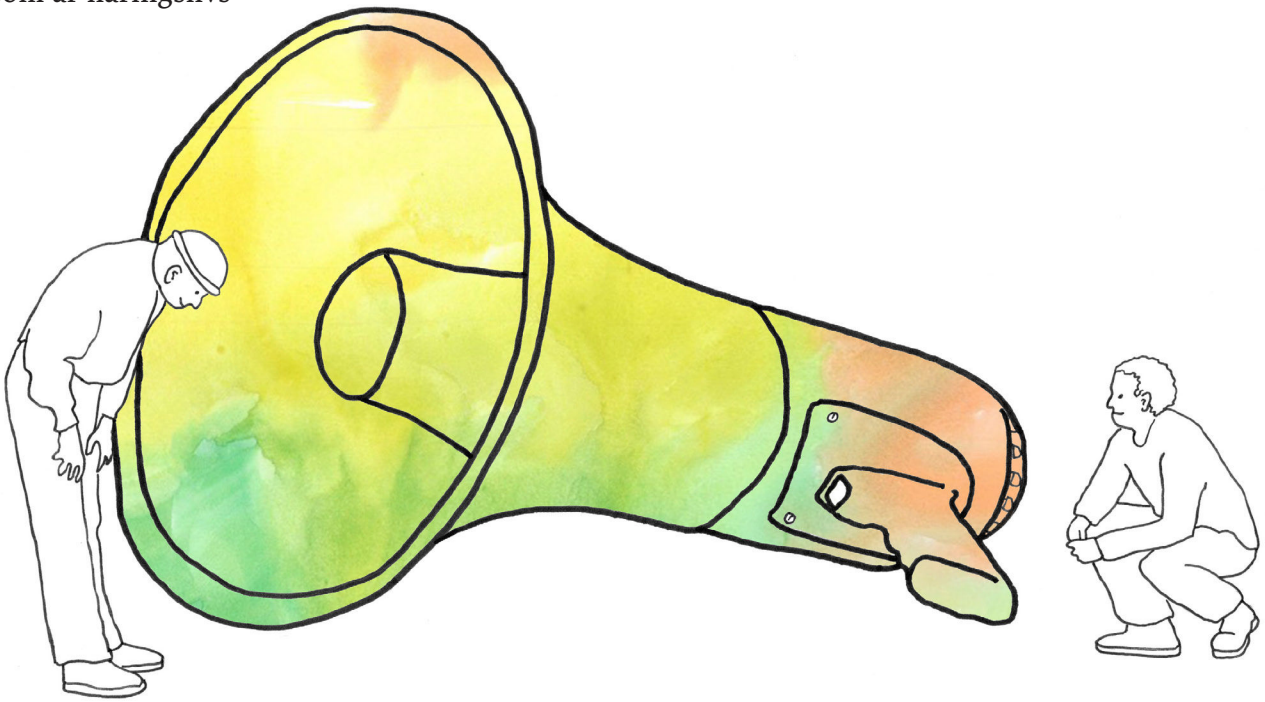

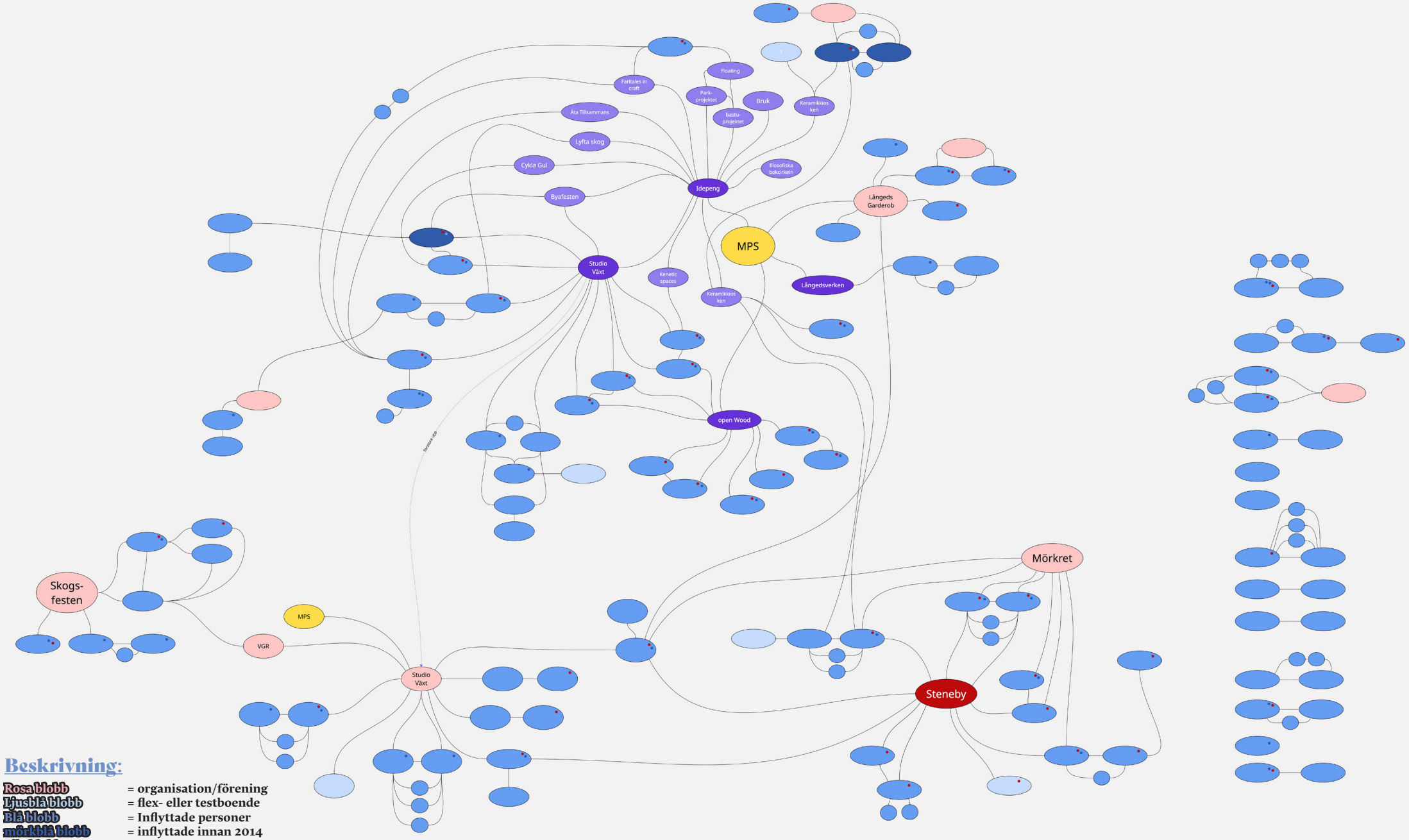

Beskrivning:

Rosa blobb	= organisation/förening
Ljusblå blobb	= flex- eller testboende
Blå blobb	= Inflyttade personer
mörkblå blobb	= inflyttade innan 2014
Lila blobb	= projekt (genom Mötesplats Steneby)
Små blå cirklar	= barn
Gul blobb	= Mötesplats Steneby
Röd prick	= koppling till Stenebymiljön
Blå prick	= har företag

Rapporten gjordes av

Funny Livdotter och Ida Stelter på uppdrag av Mötesplats Steneby. Denna rapport har gjorts så opartiskt som möjligt, samtidigt som båda bor i Dalsland och arbetar på gräsrotsnivå med mycket lokal kännedom och engagemang i Dals Långed och Dalsland.

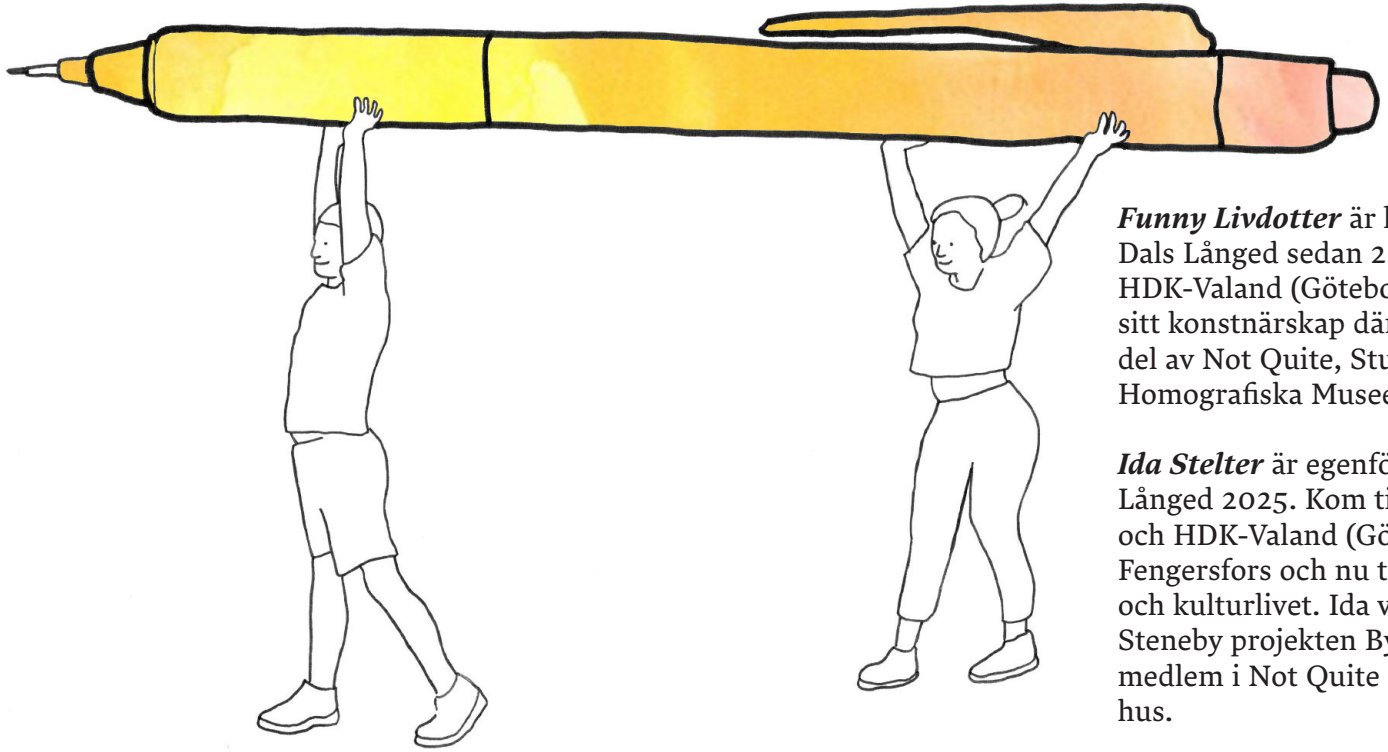

Funny Livdotter är kommunikatör på Mötesplats Steneby, boende i Dals Långed sedan 2010. Funny kom till Dals Långed för att studera på HDK-Valand (Göteborgs Universitet) och stannade för att praktisera sitt konstnärskap där och köpte hus på orten. Hen är konstnär och en del av Not Quite, Studio Växt, Dalslands Konstnärsförbund och driver Homografiska Museet.

Ida Stelter är egenföretagare och kulturarbetare, åter inflyttad i Dals Långed 2025. Kom till Dals Långed för att studera på Stenebyskolan och HDK-Valand (Göteborgs Universitet) 2014-2019. Flyttade sedan till Fengersfors och nu tillbaka till Dals Långed tack vare av sammanhanget och kulturlivet. Ida var involverad och hade uppdrag i Mötesplats Steneby projekten Bygga Tillsammans samt Ung Innovation. Hon är medlem i Not Quite och gick 2026 med i styrelsen på Mustadfors Folkets hus.

Fotnötter och källor

1. Statistik över antal företag i Sverige:
https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/foretagande/naringslivet/foretagare_1208907.html

   Statistiken över företag inom kulturella och kreativa branschen:
https://kreativsektor.se/wp-content/uploads/2025/03/Rapport-Uppdaterad-statistik-for-de-kulturella-och-kreativa-branscherna-250331.pdf#:~:text=18%20000%20föreningar%2C%20stiftelser%20&%20handelsbolag%20Page,sätter%20bilden%20av%20Sverige%20och%20formar%20framtiden.

2. Idépengsrapport av Mia Lindgren: https://motesplatssteneby.se/rapport-om-idepeng/

3. Skogsfesten: https://www.skogsfesten.se

4. Bild- och form konstnärernas inkomster och verksamhet “Utsikt från ateljeerna” från 2024. KRO: https://kro.se/rapporter/utsikt-fran-ateljeerna-2024/

5. Här kan man läsa blogginlägget: https://www.iheartberlin.de/making-sense-of-the-elusive-charme-of-berlin-kreuzberg/

6. Citat - Lars Strannegård. Artikeln kan läsas här: https://www.ekonomiskasamfundet.fi/wp-content/uploads/2024/10/EST-2_2024-pdf-sidvis-86-91.pdf

7. Artikel från Dagens Samhälle från 2021, med titeln Desperation bakom kommunala magplask: https://www.dagenssamhalle.se/styrning-och-beslut/kommunpolitik/desperation-bakom-kommunala-magplask/